

Tilintarkastusohje ja tilintarkastuslausunnon malli

Liikekumppanuustukea saava yritys on velvollinen suorittamaan tukea saavan hankkeen tilintarkastusnäiden ohjeiden mukaan.

Yleistä tilintarkastuksesta

Liikekumppanuustuen käytössä tulee noudattaa hyvään hallintoon ja korruption vastaiseen toimintaan liittyviä periaatteita. Yritys vakuuttaa, että yritys ja sen työntekijä/t eivät ole liikekumppanuushankkeessa tai liikekumppanuustukea käyttäessään syyllistyneet ja vakuuttavat, että eivät tule syyllistymään lahjontaan tai mihinkään sellaiseen toimintaan, jonka voidaan katsoa vääristävän hankkeeseen liittyviä hankintoja tai olevan hyvän hallinnon vastaista. Yritys myös vakuuttaa tiedottavansa ulkoasiainministeriötä ja Finnfundia, jos on syytä epäillä sellaista tapahtuneen.

Liikekumppanuustukea saa käyttää hankkeen toteuttamisen kannalta välttämättömiin ja kohtuullisiin menoihin, siten kuin tukikomitean hyväksymässä hakemuksessa ja sen liitteenä olevassa hankebudjetissa on esitetty ja ulkoasiainministeriö on tukea myöntäessään edellyttänyt. Yrityksen tulee noudattaa toiminnassaan ja taloudenhoidossaan tarkoituksenmukaista säästäväisyyttä.

Liikekumppanuustuen ehtojen mukaan valtionavustusta saavan yrityksen on liitettävä maksatuspyyntöön tilintarkastajan lausunto ja tilintarkastuksen tarkistuslista. Tässä ohjeessa on määrämuotoinen tilintarkastuslausunnon malli, jota tilintarkastajan tulee käyttää.

Liikekumppanuustukea saavan yrityksen tulee noudattaa hankkeen kirjanpidossa kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja (IFRS) tai yrityksen rekisteröintimaan kansallisia kirjanpitosäädöksiä (esim. Suomen kirjanpitolaki ja -asetus) sekä hyvää kirjanpitoa. Hankkeen kirjanpito on järjestettävä siten, että tuen ja hankkeen kokonaisvarojen käyttöä koskevat tiedot ja tiliselvitykset sekä omarahoitus näkyvät erillisenä tilinä ja ne voidaan vaikeuksista selvittää ja tarkastaa kirjanpidosta. Erillisen tilin alatiloina tulisi mahdollisuuksien mukaan olla hankkeen kustannusarvion hyväksytyt menolajit. Tositteista tulee ilmetä kirjanpidon kannalta tarpeelliset tiedot ja ne tulee arkistoida ja säilyttää siten, että ne ovat ministeriön tarkastettavissa. Tilintarkastus on suoritettava yleisesti hyväksytyjen tilintarkastusstandardien (4400) mukaan sekä relevantin kansallisen lainsäädännön ja standardien mukaan. Kirjanpidon ja tiliselvityksen tarkastus on järjestettävä asianmukaisesti ja siten, että kirjanpidon ja tiliselvityksen tarkastavat yrityksen valitsevat tilintarkastajat.

Tilintarkastajan kelpoisuus

Tilintarkastajalla on oltava KHT, HTM tai vastaava yrityksen rekisteröintimaan auktorisoitu tutkinto. Tilintarkastuksessa on käytettävä liitteen 4 mukaista tarkastuslistaa ja raportti on toimitettava liitteessä olevan mallin mukaisesti.

Tarkastuksen sisältö ja kohde

Tilintarkastajan on noudatettava hyvää tilintarkastustapaa tehtäviä suorittaessaan. Tilintarkastajan tulee tarkistaa tämän ohjeen mukaisesti maksatuspyynnössä esitettävien kustannusten oikeellisuus sekä kustannuksen että sen syntymisajankohdan perusteella. Tilintarkastajan on erityisesti huomioitava työkustannukset. Kuten liitteessä 2 on mainittu, oman henkilökunnan työkustannuksien tulee olla toteutuneita, voimassa olevan työsopimuksen mukaisia kustannuksia. Liikekumppanuustuen hakemisvaiheessa työkustannukset on laskettu hakijan esittämän arvion mukaisesti. Hyväksyttävät oman henkilökunnan työkustannukset määräytyvät kuitenkin todellisten palkkakustannusten mukaisesti. (Hyväksyttävät kustannukset liite 2).

Liikekumppanuustukea saavan yrityksen on varmistettava, että hankkeen varainkäytön tarkastus on asianmukaisesti järjestetty.

Liikekumppanuustuen tilintarkastuksen tarkistuslista

Tilintarkastus suoritetaan soveltuvin osin KHT-yhdistyksen tilintarkastussuosituksia ja erityisesti tilintarkastussuositusta 4400 noudattaen. Tämän tarkistuslistan tarkoituksena on varmistaa hankkeen riittävä läpikäynti sekä toimia tarkastusdokumenttina. Tarkastuksessa tulee lisäksi huomioida liikekumppanuustukeen liittyvä voimassa oleva tilintarkastusohjeistus.

Tarkistuslista on palautettava täydennettynä tilintarkastuslausunnon liitteenä.

Perustiedot

Hankkeen rekisteröintinumero: _____
 Tuensaajan nimi: _____
 Valtionavustuspäätöksen numero: _____
 Hankkeen toteutusaika: _____
 Tarkasteltava ajanjakso: _____
 Valuutta ja valuuttakurssi: _____
 Kustannuserittelyn kokonaissumma: _____
 Tilintarkastuksen suorittaja: _____
 Tarkastusajankohta: _____

Tarkastushavainnot

		Kyllä/Ei	Kommentit
1	Hankehallinto		
	<p>Onko yritys allekirjoittanut ja palauttanut Finnfundille valtionavustuspäätöksen liitteenä olleen sitoumuksen?</p> <p>Täsmäävätkö raportoidut kustannukset Finnfundin tukikomitean käsittelemään hankebudjettiin ja maksatuspyynnön liitteenä olevaan kustannuserittelyyn? Ovatko kustannukset hyväksytyt budjetin puitteissa? Onko suurempiin kulujimuutoksiin pyydetty kirjallisesti lupa ennen ylityksen tapahtumista?</p> <p>Ovatko kustannukset syntyneet tuen voimassaoloaikana (mukana ei ole ennen hankkeen rekisteröintipäivää syntyneitä kustannuksia)?</p> <p>Ovatko kustannukset kohdistettu oikein kustannuslajeille?</p> <p>Ovatko kustannukset liikekumppanuusehtojen, valtionavustuspäätöksen ja sen liitteiden mukaisia?</p>		
2	Hankekirjanpito		
	<p>Pidetäänkö osana pääkirjanpitoa erillistä hankekirjanpitoa?</p> <p>Ovatko kustannuserittelyssä tukikelpoisiksi esitetyt kulut vaivatta johdettavissa hankekirjanpidosta?</p> <p>Pystytäänkö kirjanpitojärjestelmästä tulostamaan hankkeen tuloslaskelma, päiväkirja ja pääkirja?</p> <p>Liittyvätkö kaikki kustannukset suoranaisesti hankkeeseen?</p>		

	<p>Onko kustannuserittelyssä mukana vain maksatettuja kustannuksia (ei olennaisia jaksotuksia)?</p> <p>Perustuuko kirjanpito hyväksyttäviin tositteisiin?</p> <p>Täsmäävätkö hanketapahtumat pankkitiliotteeseen?</p> <p>Onko käytetty oikeaa valuuttakurssia, kun kustannukset on muutettu ulkomaan valuutasta euroiksi?</p>		
3	Kustannusten tarkastus		
3.1	Matkakustannukset (sekä oma henkilöstö että ulkopuoliset asiantuntijat)		
	<p>Ilmeneekö matkojen erittelystä matkustajan nimi, matkan tarkoitus, matkustustapa, kohde ja ajankohta sekä matkan hinta hankevaiheittain?</p> <p>Ilmeneekö hotellien erittelystä matkustajan nimi, yöpymispaikka, montako yötä on yövytty ja hinta/yö?</p> <p>Ovatko majoituskustannukset enintään matkustusajankohtana voimassaolevan Valtion matkustussäännön enimmäismäärien mukaiset?</p> <p>Onko matkustaminen tapahtunut edullisimmassa matkustusluokassa? Jos ei, mitkä matkakustannukset kohdistuvat ylempään matkustusluokkaan?</p> <p>Sisältyykö matkakustannuksiin vain hankkeen kohdemaahan suuntautuvien matkojen kustannuksia ja/tai koulutuksesta aiheutuvia kohdemaan henkilökunnan matkakustannuksia Suomeen tai kolmanteen maahan (maahan, jossa koulutus tapahtuu)?</p> <p>Onko myös ulkopuolisten asiantuntijoiden matkakustannukset eritelty matkakustannuksissa eikä työkustannuksissa?</p>		
3.2	Päivärahat		
	<p>Ilmeneekö päivärahakustannuksista kenelle päivärahat on maksettu, kuinka monelta päivältä sekä päiväraha/päivä?</p> <p>Ovatko päivärahat enintään voimassa olevan Valtion matkustussäännön enimmäismäärien suuruisia?</p> <p>Sisältävätkö päivärahat vain seuraavanlaisia päivärahoja?</p> <ul style="list-style-type: none"> - ulkomaan päivärahat - Suomen päivärahat liittymämatkoilta hankkeen kohdemaahan 		
3.3	Oman henkilökunnan työkustannukset		
	<p>Ovatko oman henkilökunnan työkustannukset aiheutuneet lyhytaikaisesta työskentelystä kohdemaassa?</p>		

	<p>Onko raportoitu työkustannusaika yhtenevä kohdemaahan kohdistuvien matka- ja majoituskustannusten määrän ja ajoitusten kanssa?</p> <p>Perustuvatko työkustannukset kustannusten syntymisaikana voimassa olleeseen allekirjoitettuun työsopimukseen?</p> <p>Onko työkustannukset/päivä laskettu työntekijän työsopimuksen mukaisesta ja maksetusta palkasta seuraavasti: kuukausipalkka+työnsivukulut/21 (työkustannuksissa ei huomioida lisiä)?</p> <p>Onko työn sivukuluiksi laskettu ainoastaan työnantajalle kohdistuvat pakolliset sosiaalivakuutusmaksut ja laskenta tehty todellisten sivukulujen mukaisena?</p> <p>Onko omaan henkilökuntaan kuuluvan työntekijän tai siihen rinnastettavan henkilön hyväksyttävä työkustannus enintään 500 €/päivä?</p> <p>Onko oman henkilökunnan kohdemaassa tekemä työ laskettu ainoastaan arkipäivien (ma-pe) osalta?</p>		
3.4	Ulkopuolisen asiantuntijan laskuttamat palkkiot		
	<p>Perustuvatko ulkopuolisen asiantuntijan kustannukset asiantuntijan kohdemaassa, Suomessa tai kolmannessa maassa hankkeelle tehtyyn työhön?</p> <p>Ovatko ulkopuolisten asiantuntijoiden työkustannukset enintään seuraavien rajojen suuruiset: senioriasiantuntija 910€/päivä ja junioriasiantuntija 520 €/päivä? (vastaavat tuntirajat saadaan jakamalla päiväkustannus 8 tunnilla)</p> <p>Käykö kustannuksista ilmi seuraavat erittelyt?</p> <ul style="list-style-type: none"> • yrityksen/ henkilön nimi • päivä- tai tuntikustannus sekä työpäivien tai tuntien määrä • suoritettu työ/tehtävä ja siihen käytetyt työpäivät/työtunnit, testit, analyysit ja verifikaatiokustannukset • yleiskustannukset <p>Vaikka tukea maksetaan vain enimmäisrajan mukaisesti, tuensaaja voi maksaa enimmäisrajoja korkeampia palkkoja/palkkioita omalle henkilökunnalle ja ulkopuolisille asiantuntijoille. Tällöin kustannuserittelyssä tulee esittää tuensaajan todelliset maksetut kustannukset kokonaisuudessaan sekä erikseen tukikelpoisten kustannusten yhteismäärä.</p>		
3.5	Muut kustannukset		
	<p>Löytyykö muista hyväksyttävistä kustannuksista riittävän tarkat erittelyt?</p>		

	<ul style="list-style-type: none"> • ulkopuolisen asiantuntijan laskuttama kohtuullinen yleiskustannus (office service fee) • käännöspalkkiot • ulkopuolisen tahon suorittamat testit, analyysit tai verifiointit (esim. ympäristövaikutusten arvioinnissa) • markkinakohtaiset tuotteistuskustannukset ja niihin rinnastettavat testit 		
4	Tukikelvottomat kustannukset		
	<p>Maksatushakemuksessa tukikelpoisina esitetyt kustannukset eivät sisällä tukikelvottomia kustannuksia, joita ovat mm.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kaikki kustannukset, joihin tuensaaja saa tukea kolmannelta osapuolelta • Suomalaisen yrityksen vientiin liittyvän agentin tai jakelijan identifiointikulut tai kone- ja laitetoimituksiin välittömästi liittyvät käyttökoulutuskustannukset, jotka eivät tähtää pidempiaikaiseen liikekumppanuustukiehtojen mukaiseen liikekumppanuuteen, • Yleisluontoiset markkinatutkimuskustannukset, jotka eivät liity liikekumppanuustukiehtojen mukaisten liikekumppanuuksien edistämiseen, • Tarjouskilpailuun osallistumiseen tai sellaisen vientikaupan valmisteluun liittyvät kustannukset, johon ei liity liikekumppanuustukiehtojen mukaista pidempiaikaista kumppanuutta, • Matkakustannukset, jotka eivät synny matkoista hankkeen kohdemaahan (pois lukien kohdemaan henkilökunnalle koulutuksen yhteydessä syntyvät matkakustannukset) • Matkakustannukset Suomessa, elleivät ne ole liittymämatkoja matkoille kohdemaahan • Päivärahat Suomessa, elleivät ne liity matkoihin kohdemaahan • Kohdemaan henkilökunnan päivärahat Suomessa tapahtuvan koulutuksen ajalta • Liikekumppanuustuen saajan oman henkilökunnan työkustannukset Suomessa • Oman henkilökunnan viikonloppuna tekemä työ kohdemaassa • Taksikulut, auton tai muun kulkuneuvon vuokraus, kilometrikorvaukset, tietullit (ei hyväksytä Suomessa eikä kohdemaassa) • Lähettipalvelukulut • Viisumikulut • Rokotukset ja muut lääkekustannukset • Tilintarkastajan lausunnon kustannus • Edustuskulut • Yleisluontoiset markkinointi- ja markkinointimateriaalikustannukset • Yleisluontoiset tuotekehityskulut ja niihin rinnastettavat testit • Yleisluontoiset seminaarit, messut ja vierailukustannukset • Hankkeen toteuttamiseen tarvittavien koneiden ja kaluston hankintakulut • Rekrytointikustannukset • Viranomaismaksut • Notarisointi jne. • Perustamiskustannukset, sopimusten kirjoitus ym. • Normaaliksi liiketoiminnaksi katsottavat kustannukset, markkinointi • Varausmaksut • lentokenttävero (ei sisälly lentolippuun, maksetaan erikseen 		

	lentokentällä) • Oman henkilökunnan työkustannusten ja ulkopuolisten asiantuntijoiden palkkojen ja palkkioiden enimmäisrajan ylittävä osuus • Muut tilintarkastajan havaitsemat tukikelvottomat kustannukset		
5	Yhteenveto tarkastuksesta		
	Onko hankkeen kirjanpito ja kustannuserittely olennaisilta osin laadittu valtionavustuspäätöksen ja sen liitteiden liikekumppanuustukea määrittelevien ehtojen ja valtionavustuksia koskevien säännösten (Valtionavustuslaki 688/2001) mukaisesti? Voidaanko esittää lausunto laaditun kustannuserittelyn mukaisten kustannusten hyväksymisestä? • Mikäli ei, hankkeen tarkastuksessa on havaittu virheitä ja/tai puutteita. • Luettele ehtojen vastaisuudet tässä ja esitä ne lausunnossa.		

Tilintarkastuslausunnon malli

RAPORTTI ERIKSEEN SOVITUISTA TOIMENPITEISTÄ

Liikekumppanuustuen saajan johdolle (Osapuolelle, joka on antanut tehtävän tilintarkastajalle)

Olemme suorittaneet alla luetellut erikseen sovitut toimenpiteet, jotka koskevat liikekumppanuustuen hakijan (nimi) saamaa liikekumppanuustukea, joka on hakijalle myönnetty valtionavustuspäätöksellä xxx. Hankkeelle tilitetyt kustannukset ajalta xx.xx.20xx– xx.xx.20xx ovat yhteensä xx.xxx,xx euroa.

Toimeksianto on suoritettu erikseen sovittuja toimenpiteitä koskevissa toimeksiannoissa sovellettavan liitännäispalvelustandardin 4400 mukaisesti. Koska alla mainitut toimenpiteet eivät muodosta tilintarkastusstandardienmukaista tilintarkastusta eivätkä yleisluonteista tarkastusta koskevien standardien mukaista yleisluonteista tarkastusta, emme tällä raportilla ilmaise minkäänlaista varmuutta alla mainituista asioista.

Jos olisimme suorittaneet lisätoimenpiteitä taikka suorittaneet tilintarkastusstandardien mukaisen tilintarkastuksen tai yleisluonteista tarkastusta koskevien standardien mukaisen yleisluonteisen tarkastuksen seuraavassa kuvattuihin toimenpiteisiin liittyen, tietoomme olisi saattanut tulla muita seikkoja, joista olisimme raportoineet teille.

Seuraavat toimenpiteet on suoritettu yksinomaan siksi, että niistä olisi teille apua alla mainittujen asioiden oikeellisuuden arvioimisessa:

- 1 Varmistimme, että hankkeeseen liittyen, yritys on allekirjoittanut ja palauttanut Finnfundille valtionavustuspäätöksen liitteinä olleen sitoumuksen (liite 6). Vertasimme toteutuneita kustannuksia tukikomitean käsittelemän hankebudjetin kustannuksiin. Selvitimme, ovatko kustannukset syntyneet tuen voimassaoloaikana ja ovatko ne kohdistettu oikein kustannuslajeille.*
- 2 Selvitimme, pidetäänkö hankkeesta erillistä hankekirjanpitoa ja ovatko kustannuserittelyssä tukikelpoisiksi esitetyt kulut vaivatta johdettavissa hankekirjanpidosta. Vertasimme hankkeen maksatuspyynnön kustannuksia hankekirjanpitoon. Selvitimme, liittyvätkö kaikki kustannukset hankkeeseen ja ovatko kustannukset tuensaajan maksamia kustannuksia. Selvitimme, perustuuko kirjanpito hyväksyttäviin tositteisiin ja täsmäävätkö hanketapahtumat*

pankkitiliotteeseen. Varmistimme, onko kustannusten muuttamisessa ulkomaan valuutasta euroiksi käytetty oikeaa kurssia.

- 3 Varmistimme, täyttävätkö hankkeelle kirjatut matkakustannukset, päivärahat, oman henkilökunnan työkustannukset, ulkopuolisen asiantuntijan laskuttamat palkkiot ja muut hankkeelle kirjatut kustannukset tukikelpoisuusehdot.

Havaintomme ovat seuraavat:

(a) Kohdassa 1 totesimme, että sitoumus on allekirjoitettu ja palautettu Finnfundille, toteutuneet kustannukset ovat budjetin puitteissa ja syntyneet tuen voimassaoloaikana ja ne on kohdistettu oikein kustannuslajeille.

(b) Kohdassa 2 totesimme hankekirjanpidon olemassaolon ja tukikelpoisten kustannusten vaivatta johtamisen hankekirjanpidosta. Maksatushakemuksen kustannukset perustuvat hankekirjanpitoon. Kustannukset liittyvät hankkeeseen ja ovat tuen saajan maksamia. Kirjanpito perustuu hyväksyttäviin tositteisiin ja hanketapahtumat täsmäävät pankkitiliotteeseen. Kustannusten muuttamisessa ulkomaan valuutasta euroiksi on käytetty oikeaa kurssia.

(c) Kohdassa 3 totesimme, että hankkeelle kirjatut matkakustannukset, päivärahat, oman henkilökunnan työkustannukset, ulkopuolisen asiantuntijan laskuttamat palkkiot ja muut hankkeelle kirjatut kustannukset täyttävät tukikelpoisuusehdot.

(Mainitaan poikkeukset)

Raporttimme on tarkoitettu yksinomaan tämän raportin ensimmäisessä kappaleessa mainittuun käyttöön ja vain teidän tiedoksenne, eikä sitä pidä käyttää muuhun tarkoitukseen eikä luovuttaa ulkoasiainministeriön lisäksi millekään muulle osapuolelle. Tämä raportti koskee vain edellä yksilöityjä asioita, eikä se koske liikekumppanuustuen saajan (oikeussubjektin) kirjanpitoa kokonaisuutena.

(paikka ja aika)

(tilintarkastajan allekirjoitus, nimenselvennys ja tutkinto)